

Ú M R T Í – O B I T U A R Y

SUSANNE JOVET-AST (1914 – 2006)

Francouzská bryoložka, pracující v Muséum National d'Histoire Naturelle v Paříži (od roku 1957 jako zástupce ředitele, od roku 1975 do odchodu do důchodu v roce 1982 jako ředitelka kryptogamologické laboratoře). Do povědomí bryologické veřejnosti se nesmazatelně zapsala jednak studii o jätrovkové flóře Středozeří, na kterých pracovala společně s rovněž nedávno zesnulou kolegyní H. Bischler, hlavně však svými monografickými studii o velmi obtížném rodu *Riccia*, naposledy pro dílo Flora Neotropica (podílela se rovněž na zpracování tohoto rodu pro klíč evropských jätrovek autorů Schumackera a Váni). Po mnoho let působila rovněž jako vydavatelka časopisu *Revue Bryologique et Lichénologique*.

jv

R E C E N Z E – R E V I E W S

Schlüsslmayr G. (2005): Soziologische Moosflora des südöstlichen Oberösterreich. – Stapfia 84: i–xi, 1–695. [incl. 330 figs., 616 maps, 23 Tabs., 117 Tabs. on CD-ROM. Publ. by Land Oberösterreich, Biology Centre of the Upper Austrian Museums, Linz, ISSN 0252–192X]

Náklad neuveden, cena EUR 70, –, recenzovaný výtisk je uložen v knihovně autora

Sociologická bryoflóra jihovýchodní části Horního Rakouska vyšla koncem loňského roku bez velké pozornosti evropské bryologické veřejnosti a bylo proto spíše dílem náhody, že mi přišla do ruky jako dar od kolegů z Hornorakouského muzea v Linci. O to větší příjemné překvapení a obdiv však ve mně objemné dílo vyvolalo – musím však začít po pořádku.

Gerhard Schlüsslmayr je pozoruhodná osobnost. Když se pokusíte zjistit na internetu seznam jeho publikací, narazíte asi na tucet z větší části bryofloristických a bryosociologických prací ze severní a východní části Rakouska. Všechny byly publikovány v poměrně lokálních časopisech v němčině, takže mnohým bezpochyby uniklo, o jak rozsáhlé, důkladné a s mimořádnou znalostí konkrétních druhů i území psané práce se jedná. O to zajímavější je zjištění, že se nejedná o univerzitního či muzejního botanika – bryologa, jak by pozorovatel očekával, ale že jde o nadaného klavíristu a mimochodem korepetitora vídeňské Státní opery. Horní Rakousko je jeho rodištěm a Laussa u Steyru nyní po Vídni druhým domovem, proto je tedy tato bryoflóra věnována oblasti ohraničené přibližně jezerem Traunsee na západě, městem Steyr na severu, dolnorakouskou hranicí na východě a štyrskou na jihu. Zahrnuje tedy část Solné komory, nížinné alpské předpolí, flyšovou zónu a nižší a vysoké vápencové Alpy (Ennstalské Alpy, Totes Gebirge a další menší pohoří).

Objem díla je skutečně úctyhodný. Přestože se formálně jedná o číslo ne zcela pravidelně vydávaného časopisu *Stapfia*, jde o téměř sedmisetstránkovou vázanou knihu na křídovém papíře o rozměrech přibližně 21,5×27,3×3,7 cm. Na prvních 14 stranách najdeme všeobecnou charakteristiku zkoumaného území, na dalších necelých 80 stranách kapitola nazvaná „Přírodní stanoviště území a jejich mechorosty“, jejímž obsahem je něco jako bryologický průvodce po jednotlivých územích zájmové oblasti, které zahrnují biotopově podobné lokality. Vlastní floristická část je obsahem 3. kapitoly, kde je na 430 stranách podán konkrétní výčet současných lokalit včetně síťových mapek rozšíření a výškového přehledu pro každý ze 147 druhů jätrovek a 448 druhů mechů i dalších 27 akceptovaných infraspecifických taxonů v území dosud zjištěných,

doplňený přehledem historických údajů. Hesla věnovaná jednotlivým druhům dále obsahují i zhodnocení hojnosti, shrnutí ekologických údajů, sociologických údajů a případného hodnocení ohrožení. U vzácných nebo málo známých druhů pak text doplňují mikrofotografie nebo zdařilé perokresby habitu i mikroskopických znaků. Poslední rozsáhlou kapitolou (129 stran) je fytoocenologická část, popisující detailně klasickým braun-blaunquetovským způsobem veškerá v území dokumentovaná společenstva mechorostů; část fytoocenologických tabulek je otištěna v textu, kompletní materiál je pak na přiloženém CD-ROMu v html, xls i pdf formátu. Zaujetí autora pro ochranu biotopů mechorostů dokumentují dvě závěrečné kapitoly, jejichž obsahem je Červený seznam společenstev mechorostů studovaného území a „bryologicky ochranu obzvláště vyžadující, dosud formálně nechráněná přírodní území“ oblasti – velmi užitečný praktický výstup např. pro státní ochranu přírody, s konkrétní argumentací volající po ochraně dosud přehlížených maloplošných území. Výpravnost publikace umocňuje 22 stran barevných tabulí, obsahujících vždy po šesti kvalitních a dobře reprodukováných barevných fotografiích, které dokumentují jak pro mechorosty význačné biotopy území a společenstva mechorostů, tak makro- i mikrofotografie vybraných druhů; mimořádně obsažný je i slovní popis a dokumentace fotografií (včetně např. data pořízení) na předchozích stranách.

Jak důkladná je floristická část práce, je možné ilustrovat i tím, že ve floristicky nikoliv špatně známém území bylo nalezeno 60 taxonů nových pro Horní Rakousko, 5 pro Rakousko jako celek a dokonce jeden taxon (*Hymenostylium recurvirostrum* var. *insigne*) nový pro celou střední Evropu. Vzhledem k nevelké vzdálenosti popsaného území od nás mají pro nás značnou cenu i údaje o druzích s markantním rozdílem v udávané hojnosti – i přes mnohá specifika oblasti mohou být pobídkou k lepšímu prozkoumání ekvivalentních biotopů a případnému nalezení takových taxonů. Mezi takové případy může patřit například druh *Jungermannia subulata*, v území údajně pravidelně nalézána spolu s běžnější *J. leiantha* na hniječím dřevě. Dalším takovým překvapivým údajem je například z řady lokalit udávaná *Lophozia elongata*, považovaná dosud za převážně severský taxon, jehož údaje ze střední Evropy nejsou jisté. Inspirativní jsou rovněž o řadě u nás nezvěstných epifytů (*Neckera pumila*, *Orthotrichum alpestre*, *O. rogeri* ad.). Autor uvádí i rozšíření dvou dosud nepopsaných taxonů (*Barbula*, *Gymnostomum*) a některých taxonů, jež nejsou běžně akceptovány, kde zjištěná data mohou k objasnění taxonomie přispět (*Trichostomum viridulum*). Autor však zjevně taxonomické ambice nemá a i podle použité nomenklatury je zřejmé, že se mu rukou nedostala řada novějších prací. Alespoň krátce ještě zmíním pozitiva fytoocenologické části publikace. Přestože nejsem velkým zastáncem „škatulkování“ a formálních popisů asociací mechorostů, musím připustit, že tak důkladná práce, jakou Schlüsslmayr v této části odvedl, má vysokou informační hodnotu a o ekologickém chování a sociologických vazbách mechorostů ve studovaném území vypovídá skutečně mnoho.

Závěrem mi nezbyvá než publikaci i přes poněkud vyšší cenu do vaší bryologické knihovny skutečně vřele doporučit, ať už jako bryologického průvodce oblastí a námět na konkrétní výpravu, srovnávací floristickou či bryosociologickou studii nebo třeba jako příjemné čtení o zajímavé krajině s řadou krásných obrázků. Pokud byste snad namítli, že neumíte dostatečně německy pro její ocenění, můžete to třeba vzít jako pobídku se konečně začít učit ... vyplatí se to!

Jan K u č e r a

Schumacker R. & Váňa J. (2005): Identification keys to the liverworts and hornworts of Europe and Macaronesia (distribution and status). 2nd ed. – Sorus, Poznaň. [210 pp., ISBN 83-89949-11-34]

Náklad neuveden, cena EUR 30, –. Recenzovaný výtisk je uložen v knihovně autora

Pět let po uvedení prvního vydání klíče k evropským játrovkám vyšlo těsně před koncem minulého roku nové, jak autoři avizují „plně revidované a aktualizované“ vydání tohoto velmi užitečného díla. Strukturu a obsah jsem popsals ve své recenzi prvního vydání (Bryonora 27, 2001: 16–17),

žádná kapitola (kromě předmluvy k 2. vydání) nebyla nyní vypuštěna ani přidána, takže v následujících řádcích bych chtěl pouze shrnout změny, ke kterým od prvního vydání došlo.

První vítanou změnou je určitá profesionalizace. Na rozdíl od „samizdatové“ předchozí verze se nyní editace a vydání ujalo polské vydavatelství Sorus, publikace má konečně své oficiální ISBN. Profesionální sazba se pochopitelně pozitivně projevila v celkové grafické úpravě publikace, ačkoliv vazba stále zůstává kroužková, s neblahým dopadem na životnost zejména při častějším používání. Stránkový rozsah se zvětšil při stejném formátu a velikosti použitého písma o 50 stran, velká část „nabobtnání“ je však dána o něco volnější a přehlednější úpravou textu.

Poměrně důležitou změnou druhého vydání, o níž se dozvíme v úvodu, je poněkud širší výběr druhů do klíčů – nyní jsou zahrnuty i druhy z oblastí přiléhajících k Evropě nebo obecně takových, u nichž autoři předpokládají jejich nalezení v Evropě a Makaronésii. Konkrétně největších změn a doplnění doznaly asi klíče k rodům *Fossombronia*, *Herbertus*, *Lophozia*, *Plagiochila* a *Riccia*; rody *Calycularia* a *Cyathodium* (v addendech) byly zařazeny zcela nově. Uživatelsky příjemným vylepšením je i zařazování klíčů k případným infraspecifickým taxonům do klíčů, nikoliv až do přehledu taxonů; v minulém vydání navíc některé taxony nebyly rozlišovány vůbec). Pojetí rodů zůstalo až na výjimky nezměněno (k drobnému přesunu např. došlo mezi rody *Kurzia* a *Telaranea*) a zůstává tedy spíše klasické, až na drobnosti kompatibilní s novějšími játrovkovými flórami a check-listy. Revidována ovšem byla použitá nomenklatura (např. rody *Metzgeria*, *Scapania* ad.), doplněna literatura k jednotlivým rodům a druhům a aktualizováno rozšíření.

Samozřejmě se najde i několik drobností, které by mohly být do budoucna dotaženy nebo opraveny. Z hlediska uživatele zůstává nejpodstatnějším problémem absence ilustrací, alespoň k diakritickým znakům. Autoři si možná sami na sebe trochu upletli bič, když byla v prvním vydání naděje na jejich doplnění vyjádřena a nyní zůstala nenaplněna (pro úplnost dodávám, že ona větička naděje na budoucí doplnění ilustrací již ve druhém vydání chybí). Je pochopitelné, že doplnění byť menšího počtu důležitých ilustrací není jednoduchou záležitostí, jistě by mimo jiné významně zvýšilo publikační náklady a koncovou cenu, proto jsem schopen nenaplnění této naděje pochopit. Méně pochopitelné pro mě je však přetrvání jiného, speciálně pro české uživatele palčivého nedostatku předchozího vydání: pod zkratkou Cz bohužel stále najdeme rozšíření na území bývalého Československa, takže není cesta, jak vylišit výskyty druhů, omezené pouze na Slovensko. Stejný problém postihuje státy bývalé Jugoslávie, i když zde je situace více omluvitelná vzhledem k neexistenci check-listů pro některé z nově vzniklých států (na druhou stranu jistě bylo možné uvést alespoň rozšíření třeba pro Slovinsko a Chorvatsko, kde je situace známá, viz Söderström & al., *Lindbergia* 27: 3–47, 2002). Uživatel by rovněž jistě uvítal alespoň zkratkovitý popis ekologie jednotlivých druhů, který by mu mohl pomoci s odfiltrováním možnosti výskytu části druhů.

Sečteno a podtrženo, druhé vydání představuje důkladný „update“ první verze v řadě drobných vylepšení, oprav a doplňků. Kdo si první vydání publikace nepořídil, ten by nyní neměl příliš váhat – jako základní referenční příručka pro oblasti nepokryté nějakou ze stávajících moderních flór jde o nezastupitelné dílo. Majitelé prvního vydání v zemích střední a východní Evropy však možná budou s vydáním nezanedbatelných 30 euro za aktualizaci oprávněně váhat.

Jan K u č e r a

Váňa J. (2006): Obecná bryologie. – Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, Nakl. Karolinum. [Skriptum, 188 pp., ISBN 80-246-1093-0]

Náklad 300 ks, cena 190 Kč. [objednání je možné i po internetu na adrese <http://cupress.cuni.cz>]

Po dlouhých letech, kdy jediné dostupné syntetické informace o bryologii existovaly jen v anglicky a německy psaných zahraničních učebnicích se zdá, že došlo ke skutečnému „roztržení pytle“ s českými vysokoškolskými učebními texty, které jsou tomuto oboru věnovány. V minulém

čísle jsme měli možnost seznámit se s loni vyššími bryologickými skripty V. Pláška (viz Bryonora 36: 41), letos vychází první z avizovaných tří dílů skript prof. J. Váni.

Název skript možná čtenáři, neznalému výukového systému pražské katedry botaniky PřF UK nebude úplně srozumitelný – zjednodušeně se jedná o ty kapitoly bryologie, které nepopisují konkrétní taxony v systematickém výčtu. Systematická část má být náplní dalších dvou dílů, nicméně z konkrétního obsahu některých kapitol „obecné“ části je zřejmé, jak je jakékoliv podobné členění ošidné: popis životního cyklu, postavení mechorostů v systému, obecná morfologie a anatomie hlevíků, játrovek a mechů, jakož i přehled použitého systému, vývoj názorů na klasifikaci či vývojové teorie jsou součástí již tohoto svazku. Kromě kapitol, které jsem již zmínil, jsou obsahem oddíly Cytologie a ultrastruktura, Fyziologie, Chemie a chemotaxonomie, Fytogeografie, Aplikovaná bryologie, Ohrožení a ochrana mechorostů, Fosilní mechorosty a Historie bryologie včetně detailnějšího přehledu situace v České republice. Na první pohled tak asi čtenáře zejména překvapí absence některých ekologických kapitol, věnovaných například substrátové ekologii nebo interakcím mechorostů s ostatními složkami ekosystémů. Autor uvádí nezařazení kapitoly o ekologii mechorostů jako záměr, daný rozsáhlostí disciplíny moderní ekologie, přesahující rámec textu, ve skutečnosti však řada ekologických témat ve skriptech do jisté míry pokryta je (Ekologická role mechorostů, Bioindikace, Biologicky aktivní látky mechorostů, Ekologická fyziologie) a v případně vydaném textu, věnovaném čistě ekologii mechorostů by musela či měla být logicky znovu uvedena. Důvodem je tedy spíše tradiční vymezení témat přednášek na konkrétním pracovišti a potřeba sladění obsahu skript s obsahem přednášky.

Grafická úprava je celkově profesionálně dobrá, příjemnou vlastností recenzovaných skript je poměrně bohatý obrazový materiál černobílých kreseb, převzatý vesměs ze zahraničních zdrojů, zejména z již vydaných učebnic. Tak jako u všech tematicky rozsáhlých děl je vlastností i těchto skript různá důkladnost zpracování, vyexcerpovaný rozsah informací i jejich aktuálnost u jednotlivých témat. Silnější stránkou tak logicky vzhledem k celoživotnímu zaměření autora zůstávají morfologie a anatomie, historie bryologie či přehled historického vývoje názorů na systematiku mechorostů než třeba kapitoly z fyziologie, cytologie či genetiky, které obsahují z velké části excerpce excerpce jiných, převážně již poněkud starších souhrnných děl.

Skriptum Obecná bryologie je určeno jinému publiku než výše zmíněné, nedávno vyšlé Základy bryologie. Vzhledem k podstatně vyšší hustotě informací má *de facto* ambice stát se naší základní učebnicí bryologie a bude používáno zejména pokročilejšími studenty systematické botaniky, kteří mají vážnější důvod mít hlubší znalosti o mechorostech ve všech jejich aspektech. V mnoha ohledech jistě dobře poslouží i samotným vyučujícím jako základní referenční příručka – musíme jenom doufat, že bude tento první díl vbrzku doplněn systematickou částí.

Jan K u č e r a

Casas C., Brugués M. & Cros R. M. (2004). Flora dels briòfits dels països Catalans II. Hepàtiques i Antocerotes. – Institut d'Estudis Catalans, Barcelona. [138 pp., ISBN 84-7283-771-8]

Náklad 600 výtisků, cena neuvedena, recenzovaný výtisk je v knihovně J. Váni.

Druhý svazek katalánské bryoflóry, věnovaný játrovkám a hlevíkům, vyšel v prozatím jediném vydání v roce 2004. Po podrobném prostudování celého svazku a pročetí recenze z pera I. Novotného na první svazek, věnovaný mechům (katalánsky „molses“, nikoliv „mosses“, jak je uvedeno v Bryonore 32: 33), si kladu otázku, co lze ještě odlišného napsat o svazku druhém. Koncepce druhého svazku totiž zůstává úplně stejná, jak tomu bylo u svazku prvního a samozřejmě není třeba to v recenzi podrobněji rozvádět. Snad lze pouze zmínit, že slovník termínů je doložen tentokrát čtyřmi celostránkovými tabulemi a kapitola o sběru, určování a ukládání mechorostů v herbáři se samozřejmě neopakuje. Ilustrace jsou na 47 spíše

celostránkových nebo téměř celostránkových tabulích, jejichž autorkami jsou již pouze A. Barrón a E. Ruiz; habitus je pochopitelně vyobrazen u všech druhů. Synonyma u uvedených taxonů jsem v práci hledal marně.

Autorky, profesorky univerzity v Barceloně, které „tíhnou“ spíše k mechům než játrovkám, požádaly o spolupráci na svazku další kolegyně. Rody *Riccia*, *Fossombronia*, *Anthoceros* a *Phaeoceros* zpracovala portugalská bryoložka C. Sérgio, rody *Lophozia*, *Jungermannia* a *Cephalozia* pak M. Infante. Nebýt poděkování za drobnou spolupráci několika dalším osobám v úvodu studie (kromě Španělů ještě dvěma zahraničním bryologům – shodou okolností autorům evropského klíče játrovek), stalo by se toto dílo zajímavým tím, že představuje z autorského hlediska čistě „feministickou“ záležitost (tři autorky, dvě spolupracovnice a dvě ilustrátorky).

I přes stručnost popisů jsou klíče velmi přehledně a jasně koncipované. Vzhledem ke skutečnosti, že přes množství bryologů ve Španělsku jsou souborné práce, věnované játrovkám celkem „bílou vránou“, lze vydání této souborné bryoflóry, byť pouze Katalánie, velmi uvítat. Návaznost zpracování některé skupiny játrovek v rámci projektu bryoflóry Iberského poloostrova je bohužel – podle mých informací – v nedohlednu.

Jiří V á ň a

Rykovskij G. F. & Maslovskij O. M. (2004): Flora Belarusi. Mochoobraznyje. Tom 1. Andreeopsida – Bryopsida. – Technalohija, Minsk [437 pp., ISBN 985-458-092-X]

Náklad 700 výtisků, cena neuvedena, recenzovaný výtisk je v knihovně J. Váni.

Téměř současně s vydáním dvousvazkové bryoflóry mechů střední části evropského Ruska od manželů Ignatovových (recenze viz Bryonora 34: 36–38, 2004 a 35: 42–44, 2005) vychází první svazek mechové flóry Běloruska, který zahrnuje všechny druhy mechů kromě druhů rodu *Sphagnum* (nevypátral jsem, proč nebyl tento rod zahrnut – že by historická tradice sousední Ukrajiny, kde vyšel kdysi klíč játrovek společně s rašeliníky?). I tato bryoflóra je psaná rusky a poskytuje tak prostor pro srovnání úrovně zpracování, rozsahu apod. Ale nejprve k dílu samotnému.

Po úvodní části, kde autoři shrnují historii výzkumu bryoflóry na území dnešního Běloruska, následuje obecná část, představující poměrně podrobnou morfologickou charakteristiku (ač autoři uvádějí „krátká charakteristika“) mechů a následně informace o jejich sběru a zpracování. Základem díla je systematická část, zabývající se jednotlivými druhy, zjištěnými na území této republiky. Ta obsahuje vždy klíče do nižších taxonomických úrovní (do podtříd, řádů, čeledí a druhů), stručné charakteristiky vyšších taxonomických jednotek (řádů a čeledí) a podrobné charakteristiky rodů a hlavně druhů. Zpracování každého druhu obsahuje dále velmi cenné odkazy na všechny práce, uvádějící údaje o dotyčném druhu z území, dále rámcové rozšíření, ekologii a četnost výskytu v území a celkové rozšíření, zde bohužel pouze rámcové, podle světdílů. Specifickým rysem fóry jsou dvě skutečnosti: jednak překlad ekologie a četnosti výskytu v Bělorusku do angličtiny uvedený drobným tiskem na konci informace o každém druhu, jednak mapa rozšíření na území s podrobnějšími údaji o lokalitách v textu (u většiny druhů). Jednotlivé druhy jsou potom vyobrazeny na 98 celostránkových tabulích a 28 druhů je navíc zobrazeno, většinou i v detailu, na barevných fotografiích. Knihu samozřejmě uzavírá rejstřík latinských a ruských jmen taxonů a seznam použité literatury (kterému z formálního hlediska autoři nevěnovali již takovou péči, některé citace jsou chybné i v názvu práce).

Taxonomicky a nomenklatoricky nepřinášejí autoři nic nového a přidržují se pojetí ze seznamu mechů bývalého SSSR (vyšel v roce 1992 v časopise *Arctoa*) nepatrně upraveného podle prvního svazku mechů střední části evropského Ruska (Ignatov & Ignatova, 2003), který autoři měli při zpracování rukopisu k dispozici, či seznamu mechů Německa (Koperski & al., 2000). Celkem tedy standardní pojetí odpovídající uvedené době, zahrnující např. široké pojetí rodu *Tortula* (včetně *Syntrichia*), oddělení rodu *Orthodicranum* od rodu *Dicranum*, akceptování rodů *Pottia* a *Phascum*

apod. Rody *Leptobryum* a *Pohlia* jsou zařazeny v čeledi Bryaceae, „klasické“ je pojetí čeledi bokoplodých mechů (autoři nemohli mít k dispozici revoluční koncepci bokoplodých mechů použitou v druhém díle zmiňované ruské bryoflóry). Některé „novější“ rody, např. v čeledi Amblystegiaceae, jsou sice akceptovány (*Hamatocaulis*, *Pseudocalliergon*), jiné ne (*Straminergon*, příp. *Scorpidium* v širším pojetí, autoři přijali rod *Limprichtia*). Do „novelizace“ klasického pojetí spadá též přijetí čeledi Helodiaceae (*Helodium*, *Palustriella*), resp. Cratoneuraceae.

Český čtenář, byť se to i autorům nemusí líbit, se jistě bude zajímat o srovnání obou recentních ruský psaných bryoflór mechů. Rozsahem je samozřejmě větší ruská bryoflóra, nejen počtem svazků (dva), ale i počtem druhů. Toto je ovšem objektivní fakt, který nelze ovlivnit; běloruská bryoflóra je samozřejmě druhově chudší než bryoflóra střední části evropského Ruska. Zpracování jednotlivých taxonů však je prakticky srovnatelné i co do rozsahu, i když to ruské je přece jen poněkud podrobnější. Předností ruské bryoflóry je vysoce kvalitní obrazová dokumentace (velmi zdařilé originály autorů, oba patří k vynikajícím ilustrátorům), u běloruské bryoflóry je obrazová dokumentace převzata z několika dostupných ruských bryoflór a bulharské bryoflóry. Navíc v ruské flóře jsou zařazeny elektronmikroskopické originální snímky detailů řady druhů, barevné snímky jsou naopak však omezeny pouze na předsádku. Polytomické klíče v běloruské flóře chybějí; naopak předností běloruské bryoflóry jsou mapky rozšíření většiny druhů a vyčerpávající dokumentace k výskytu jednotlivých druhů v Bělorusku. Běloruská bryoflóra je chudší o některé údaje v obecné části; citelným nedostatkem je podle mého názoru zvláště terminologický slovníček. Ještě jednou věcí se běloruská bryoflóra nápadně odlišuje od ruské. U proměnlivých druhů autoři totiž mnohde akceptují systém variet a hlavně forem, které patří dnes do kategorie stanovištních modifikací (nápadné např. u rodu *Drepanocladus*).

Co říci na závěr? Běloruská bryoflóra asi pro naše bryology nebude dílem, které se budou snažit nevyhnutelně mít ve své knihovně. Její použití u nás ztěžuje výběr druhů a pro mladší pracovníky již i neznalost ruského jazyka. Z fyto geografického hlediska je však i pro nás nepostradatelná: měli jsme dosud ucelenou představu o rozšíření mechů v oblasti? Obecně lze konstatovat, že se jedná o kvalitní, precizně zpracovanou bryoflóru, vycházející z dlouhodobého studia mechorostů oblasti a z velmi svědomitého zpracování. Autoři nepatří k taxonomům a zřejmě ani ke zdatným ilustrátorům, ale odvedli kvalitní práci na dobré profesionální úrovni. Pro území Běloruska je toto dílo první bryoflórou oblasti (i když do určité míry ji již pokrývala práce Mel'nyčuka, 1970), která jistě přispěje k rozvoji bryologie v mateřské zemi. A opět – pro mne už málem typické – postesknutí: dočkáme se v dohledné době druhého dílu, věnovaného játrovkám, hlevíkům a rašeliníkům?

Ignatov M. S. & Ignatova E. A. (2003): Flora mchov sredněj časti evropejskoj Rosii. Tom 1. *Sphagnaceae* – *Hedwigiaceae*. – Arctoa 11, Suppl. 1: 1–608.

Koperski M. & al. (2000): Referenzliste der Moose Deutschlands. – Bundesamt für Naturschutz, Bonn – Bad Godesberg. [519 pp.]

Mel'nyčuk V. M. (1970): Opredelitel' listostebel'nych mchov sredněj polosy i juga evropejskoj časti SSSR. – Naukova Dumka, Kyiv. [444 pp.]

Jiří V á ň a